

Danish University Colleges

Digital didaktik med Covid-19 som anledning

Anbefalinger til fortsat udvikling af digitale didaktikker i VIA

Madsen, Peter Hougaard; Gottfredsen, Rikke; Noer, Vibeke Røn

Publication date:
2020

[Link to publication](#)

Citation for pulished version (APA):

Madsen, P. H., Gottfredsen, R., & Noer, V. R. (2020). *Digital didaktik med Covid-19 som anledning: Anbefalinger til fortsat udvikling af digitale didaktikker i VIA*. VIA University College.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Download policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Digital didaktik med Covid-19 som anledning

Anbefalinger til fortsat udvikling af digitale didaktikker i VIA

Rapport v/

Peter Hougaard Madsen (PHMA) | VIA Læreruddannelsen

Rikke Gottfredsen (RIGO) | VIA IT og digitalisering

Vibeke Røn Noer (VINO) | VIA Forskningscenter for uddannelseskvalitet, professionspolicy og praksis

INDHOLD

1	Indledning	3
2	Resumé: Opsamling på Covid-19 omstillingen i VIA	3
3	Anbefalinger	4
	Anbefaling 1: Horisontudvidelse	4
	Anbefaling 2: Et didaktisk vidensgrundlag	5
	Anbefaling 3: Pilotprojekter for udvikling af framework for digitale didaktikker	6
	Anbefaling 4: En fælles ambition som drivkraft	7
	Anbefaling 5: Et langt sejt træk	8
	Anbefaling 6: Forskning og evaluering	8
4	Matrix for uddannelsernes erfaringsopsamling på Covid-19 omstillingen i foråret 2020	9
	Digital teknologi	10
	Didaktik	10
	Etik	11
	Rammer	11
5	Data om uddannelsernes Covid-19 erfaringer	12
6	Formidling	12
7	Referencer	12

1 Indledning

VIA's digitale transformationsprogram, indsatsområde 1.10 om digital didaktik er efter ønske fra direktion og forandringsejerne i første omgang fokuseret på Covid-19 og den særlige situation, som aktuelt er gældende. Der er i VIAs uddannelser taget forskellige initiativer for erfaringsopsamling og identifikation af behov i forbindelse med den digitale omstilling, der har været nødvendig fra marts 2020. Det er et udgangspunkt, at der er meget at lære på tværs af uddannelserne.

Der er derfor gennem VIAs ledelseskæde taget kontakt til konkrete medarbejdere med henblik på at indhente lokale og fagligt specifikke data om relevante erfaringer og behov i de respektive uddannelser. Derudover er der indsamlet data, som er genereret ved andre initiativer til erfaringsopsamling om Covid-19 i VIA (fx Studenterrådet, Studentervæksthuset).

Med afsæt i de indsamlede data blev der i første omgang udarbejdet en oversigt over de didaktiske initiativer, som Covid-19 har givet anledning til, med sigte på recirkulation og invitation til umiddelbare kompetenceudviklingsinitiativer på tværs af VIAs uddannelser.¹ Efterfølgende er de indsamlede data og oversigten genbesøgt med henblik på indholdsanalyse og udarbejdelse af anbefalinger knyttet til Covid-19 initiativer og på det videre arbejde med digitale didaktikker i VIA.² Oversigt, resultater og anbefalinger fremsættes nedenfor.

2 Resumé: Opsamling på Covid-19 omstillingen i VIA

Man kan forledes til at tro, at digital didaktik i uddannelse og undervisning handler om teknologiske værktøjer og tekniske didaktiseringsøvelser. Men den første kategorisering af det indsamlede materiale vidner om, at digitale didaktikker i høj grad også handler om etik, rammer – og ikke mindst didaktisk refleksion. Udvikling af digitale didaktikker handler således i vid udstrækning om pædagogisk og didaktisk udvikling: Didaktisk gentænkning og re-design af undervisningens mål, indhold, interaktionsformer, struktur og organisering på digitale præmisser. Det handler endvidere om, hvordan forskellige uddannelses- og arbejdsrammer og digitale teknologier på etiske og praktiske måder kan understøtte undervisere og studerende i de nye roller, som det digitale didaktiske arbejde indebærer.

Derfor! Når vi i VIA har ambitioner om at udvikle digitale didaktikker som understøtter uddannelseskvaliteten, skal vi ikke kun forholde os til digitale teknologier og det åbenlyse potentiale, de digitale muligheder giver: Vi skal også turde rejse de didaktiske diskussioner der knytter an til spørgsmål om uddannelsernes og undervisningens mål og indhold, online relationer mellem underviser og studerende, trivsel eller mistrivsel i de digitale undervisningsrum, kamera-etik og arbejdsmiljø når kontoret og klasserummet rykker hjem i stuen.

Skal vi komme med kun én pointe, så er det, at digital didaktik ser ud til primært at være en didaktisk udfordring. Uden at ville underkende vigtigheden af at kende til og teknisk at beherske digitale platforme og teknologier, så rækker udviklingen af digitale didaktikker langt ud over blot "at sætte strøm til undervisningen".

¹ Oversigten blev formidlet på underviserkonferencen "Fremtidens uddannelser", den 11. november 2020.

² Det videre arbejde refererer her til det, der i projektgrundlaget er kaldt indsatsområdets del 2 og 3.

3 anbefalinger

Studierne af de indsamlede erfaringer med Covid-19 omstillingen i VIA har givet anledning til i alt seks anbefalinger:

1. Horisontudvidelse
2. Et didaktisk vidensgrundlag
3. Pilotprojekter for udvikling af framework for digitale didaktikker
4. En fælles ambition som drivkraft
5. Et langt sejt træk
6. Forskning og evaluering

De seks anbefalinger udfoldes og begrundes på de følgende sider.

Anbefaling 1: Horisontudvidelse

Projektgruppen anbefaler,

- at indsats 1.10 om digital didaktik fortsættes med sigte på 1) udvikling af et framework for digitale didaktikker i VIA - og 2) udvikling af kompetenceudviklingsinitiativer knyttet til digitale didaktikker. Jf. også de projektdele og forhold, der er beskrevet i projektgrundlaget.
- at behandlingen af de opsamlede og behandlede erfaringer med Covid-19 omstillingen i VIA beriges og udvides ved 1) udblik til andres erfaring med Covid-19 omstillingen – og 2) pædagogisk-didaktisk kvalificering.

Begrundelse for anbefalingen

Erfaringer knyttet til Covid-19 omstilling i VIA kan give et billede af pejlemærker for digitale didaktikker. Men de lokale erfaringer i VIA kan næppe bære som fyldestgørende grundlag for udvikling af digitale didaktikker. Covid-19 omstillingen efterlader et behov for horisontudvidelse. Horisontudvidelse kan indebære udblik til andres erfaringer med opsamlinger fra Covid-19 omstilling – fx med inspiration fra følgende materialer:

- Digitale teknologier i undervisningen på ungdomsuddannelserne (Danmarks Evalueringsinstitut, 2020)
- European Maturity Model for Blended Education (Valkenburg, et al., 2020).
- Evaluering af online nødundervisning forår 2020 (Misfeldt, et al., 2020)
- Undersøgelse af online undervisning og eksamen forår 2020 (Rambøll, 2020)
- Relevante VIA-initiativer – fx rapporter og erfaringer fra indsatsområde 1, rapport om VIA-studerendes digitale læringsmiljø m.v..

Det vil tillige være hensigtsmæssigt, hvis grundlaget for digitale didaktikker bearbejdes med henblik på pædagogisk-didaktisk kvalificering og berigelse. Grundlaget kan kvalificeres og beriges ved inddragelse af kendt viden om digitalisering af undervisning og læring (fx fra VIAs udbud af netbaserede uddannelse, erfaringer med blended learning, flipped learning etc.) – og ved udvikling af et stærkere didaktisk vidensgrundlag (se anbefaling 2).

Anbefaling 2: Et didaktisk vidensgrundlag

Projektgruppen anbefaler,

- At et framework for digitale didaktikker baseres på et didaktisk vidensgrundlag.

Begrundelse for anbefalingen³

Den matrix, der er udarbejdet i opsamlingen af erfaringer fra Covid-19 omstilling i VIA, vidner om en bred vifte af betydende forhold. Forholdene er kategoriseret i hhv. digital teknologi, didaktik, etik og rammer. I uddannelsesarbejde er det en pointe, at didaktikken favner de øvrige forhold.⁴

I kategorien "didaktik" er opstillet en række almene didaktiske spørgsmål⁵. Spørgsmålene afspejler de forhold, som underviseren må overveje og forholde sig til i arbejdet med undervisningen. Når underviseren reflekterer spørgsmålene vil nogle didaktiske svar gribe ud efter digitale teknologier, der kan understøtte det, der skal foregå i undervisningen⁶. Andre didaktiske svar vil gribe efter viden, informationer og erfaringer med etiske forhold eller efter rammer for undervisningen. Når underviseren arbejder didaktisk er alle nævnte forhold således i spil. Derfor vil det være særdeles hensigtsmæssigt, at udviklingen af et framework for digitale didaktikker netop hviler på et didaktisk vidensgrundlag.

I matrixen defineres didaktik som *praktisk anvendelig handlingsorientering i uddannelsernes kerneopgave: Analyse, planlægning og iscenesættelse af undervisning*. Det underforstås her, at undervisning er en kerneopgave i VIA. Det underforstås også, at netop didaktikken kan levere det nødvendige grundlag for at udføre undervisning. Det didaktiske grundlag udgøres af tre opgaver, som passende kan lægges til grund for udviklingen af et framework for digitale didaktikker:

- **Analyse af undervisning:** Det er en delopgave i didaktikken at udforske undervisningens virkelighed (dvs. arbejde med analyse, iagttagelse, deskription, empiri mv.).
- **Planlægning:** Det er en delopgave i didaktikken at formulere og fremkomme med udkast til en (bedre?) undervisningsvirkelighed (dvs. arbejde med planlægning, strukturering, modellering, skitsering mv.).
- **Iscenesættelse af undervisning:** Det er en delopgave i didaktikken at iscenesætte didaktiske udkast (dvs. arbejde med gennemførelsesprocesser, undervisnings- og læringsrum, roller og ansvar, temaer og didaktisk manuskript, undervisnings- og læringsmidler mv.).

Et framework for digitale didaktikker vil stå stærk, hvis det omfatter uddannelsesdidaktiske bud inden for alle nævnte opgaver – dvs. beskrivelser af det, der foregår, når undervisning finder sted, bud på didaktiske planlægnings- og modelleringsøvelser og på iscenesættelsesmønstre.

³ Begrundelserne refererer i særlig grad til (Jank & Meyer, 2012), men de vil kunne understøttes og nuanceres med inddragelse af (Hiim & Hippe, 2007) (Brodersen, Laursen, Agergaard, & Gissel, 2020) og tilsvarende grundbøger om didaktik.

⁴ Digital didaktik kan fx inspireres af dele af det landsdækkende arbejde med "Teknologiforståelse", jf. også VIAs indsats 1.3.

⁵ "Hvem skal lære? Hvad skal læres? Af hvem skal der læres? Hvornår skal der læres? Med hvem skal der læres? Hvor skal der læres? Hvordan skal der læres? Ved hjælp af hvad, skal der læres? Hvorfor skal der læres?" (Jank & Meyer, 2012, s. 18ff.)

⁶ Inspiration hertil kan fx findes i resultater fra flere af de øvrige områder i VIAs indsats 1. Fx indsats 1.1 og 1.2 om kompetenceprofiler for undervisere og studerende, indsats 1.5 om digitale læringsrum og 1.7 om læringsplatform.

Anbefaling 3: Pilotprojekter for udvikling af framework for digitale didaktikker

Projektgruppen anbefaler,

- At VIA iværksætter en koordineret udviklingsproces, der implicerer aktør- og praksisnære pilotprojekter i udvalgte uddannelser.
- At pilotprojekter iværksættes med sigte på:
 - Aktør- og praksisbaseret kvalificering af det udviklede framework for digitale didaktikker (jf. anbefaling 2)
 - Kompetenceudvikling af VIAs undervisere og videndeling indenfor og på tværs af VIAs uddannelser.

Begrundelse for anbefalingen

Erfaringerne med Covid-19 omstillingen i VIA, vidner om processer, der i meget høj grad kan betegnes som praksisnær og aktørbaseret omstilling og udvikling. Det var i særlig grad den enkelte underviser, der i den konkrete undervisningspraksis, måtte omstille sig fra den vanlige og kendte undervisningssituation til en digital og langt mere usikker didaktisk situation. Omstillingen og udvikling indebar nyorientering i digitale teknologier, det etiske grundlag, rammer og rammesætning, der kunne understøtte den didaktiske situation. Der var ganske vist organisatorisk støtte på forskellig vis og i varieret omfang. Men meget tyder på, at VIA-organisationen på en række områder blev overhalet indenom af omstillingen og udviklingen i den konkrete undervisningspraksis. Det kan udlægges sådan, at undervisningsudviklingen var og kan være motor for organisationsudvikling.

Ovenstående iagttagelse peger på en pointe, der kan være væsentlig for fortsat udvikling af digitale didaktikker i VIA. Næmlig den pointe, at didaktiske udviklingsprocesser er og med fordel kan tilrettelægges som pædagogisk udviklingsarbejde, hvor de aktører og den praksis, der ønskes udviklet, er den afgørende drivkraft i processen. Det er en pointe, som i lighed med erfaringerne med VIA-format (Iskov, et al., 2020), illustrerer, at underviserens autenticitet og det at kunne stå inde for undervisningen, er afgørende for undervisningsudvikling. Det handler grundlæggende om respekt for almene didaktiske standarder – fx:

- At undervisning følger egne lovmæssigheder, som også skal respekteres ved dens videreudvikling.
- At god undervisning defineres ved en høj grad af overensstemmelse mellem beslutninger om mål, indhold og metoder.
- At god undervisning handler om balance mellem fælles og individuel læring, og at alle deltagere får mulighed for at udfolde deres kompetencer og læringspotentialer.
- At undervisning er et beskyttet rum med 'demokratisk overskud' (Meyer, 2016).

I pointen forudsættes det altså, at den ønskede udvikling af digitale didaktikker, opfattes som både undervisningsudvikling og organisationsudvikling – og videre, at undervisningsudviklingen driver organisationsudviklingen.

Det vil selvsagt være væsentligt, at udviklingsprocessen koordineres, rammesættes og gives retning. Det kan gøres ved udviklingen af et framework for digitale didaktikker på det grundlag, der er skitseret i anbefaling 1 og 2. Det vil også være væsentligt, at det udviklede framework kvalificeres gennem processer for undervisningsudvikling og ved videndeling og erfaringsudveksling på tværs af de iværksatte initiativer til undervisningsudvikling.

Den samlede proces kan betragtes som en omfattende kompetenceudviklingsøvelse – for den enkelte underviser, for uddannelserne og for VIA som organisation.

Anbefaling 4: En fælles ambition som drivkraft

Projektgruppen anbefaler,

- At projektet (jf. anbefaling 1, 2 og 3) forvaltes og koordineres af en projektgruppe, der kan arbejde agilt (videreførelse af den aktuelle projektgruppe evt. udvidelse med 1)
- At ressourcer til projektets udviklingsinitiativer (herunder pilotprojekter i udvalgte uddannelser) tildeles og forvaltes centralt med projektgruppen for indsatsen som tovholder.

Begrundelse for anbefalingen

Det har været et privilegium for indsats 1.10, at arbejdet med Covid-19 som anledning til udvikling af digitale didaktikker har været forvaltet af en projektgruppe, der har kunnet arbejde hurtigt og agilt. Det har været muligt at arbejde med fokus på det fælles interessante og relevante fremfor at bruge ressourcer på vanskelige forhandlinger mellem forskelligrettede interesse i VIA. Derfor anbefaler projektgruppen, at den arbejdsmodel opretholdes.

Det fælles interessante har i første omgang været enkelt: Covid-19 omstillingen og de udfordringer, det giver undervisere og den samlede organisation, er en givet fælles og anerkendt udfordring. Der er og har været massiv interesse for inspiration, læring og gode råd på tværs i VIA. Med afsæt i de analyser og anbefalinger, som bearbejdningen af erfaringerne med Covid-19 har givet anledning til, må det antages, at didaktisk videreudvikling i lighed med Covid-19 omstillingen er en fælles interesse på tværs af VIAs uddannelser. Udvikling af et framework for digitale didaktikker, iværksættelse af pædagogiske udviklingsarbejder i udvalgte uddannelser, videndeling og kompetenceudvikling er et oplagt fælles anliggende. Det er med afsæt heri, at projektgruppen anbefaler en fortsat indsats som også fremadrettet forvaltes og koordineres med en agilt arbejdende projektgruppe som tovholder.

Hvor projektets første dele primært har handlet om vidensdeling af aktiviteter, der blev drevet af en fælles nødsituation (Covid-19), handler en videre udvikling af digitale didaktikker snarere om en ønsket situationen, der skal drives af en fælles ambition. Det gør det til en anden udfordring:

Det er kendt viden, at VIAs uddannelser som oftest må prioritere hårdt, når der lokalt skal igangsættes nye initiativer. Prioriteringerne kan dreje sig om, *hvad* der skal prioriteres (indbyrdes konkurrerende projekter) såvel som *hvem* der skal prioriteres (vanskelige fagfordelingsøvelser). Det kan betyde, at en fælles indsats for udvikling af digitale didaktikker i den enkelte lokale uddannelsesledelse kan udsættes for prioriteringer, der ikke står mål med den fælles ambition i VIA (jf. fx dele af erfaringerne med Spor 5-projekterne om formater, blended learning, øget studieintensitet).

Hvis den fælles ambition om udvikling af digitale didaktikker skal være drivkraft (uagtet lokale prioriteringsøvelser), anbefaler projektgruppen derfor en central forvaltning af ressourcer til indsatsen. Central forvaltning implicerer:

- At arbejdet med anbefaling 3 om pilotprojekter i udvalgte uddannelser identificeres og udvælges af indsatsens projektgruppe med reference til indsatsens ledelse.
- At udvalgte undervisere på centralt initiativ kan frikøbes gennem VIA-plan til projektudvikling og -gen-nemførelse (selvsagt i koordination med den respektive personaleansvarlige).
- At projektgruppen kan facilitere processer lokalt og på tværs af de udvalgte udviklingsprojekter med henblik på vidensdeling, fælles kompetenceudvikling og kvalificering af et framework for digitale didaktikker.

Anbefaling 5: Et langt sejt træk

Projektgruppen anbefaler,

- *At udviklingen af digitale didaktikker i VIA anskues og forvaltes som et langt sejt træk, der spænder over en længere årrække med varierede iterative processer.*

Begrundelse for anbefalingen

Covid-19 pandemien og dens implikationer kan med rette betegnes som en disruption i uddannelsesarbejdet. Den didaktiske udvikling måtte ske med uventede og ukendte forstyrrelser som grundlag. Det var nødvendigt, at omstillingen skete i hast. Der var i vid udstrækning tale om handletvang til nødundervisning ud i det uvisse. Det var en hård udviklingsproces, som fra et perspektiv kan være motor for udvikling af nye didaktiske kvaliteter. Fra et andet perspektiv kan det være en udviklingsproces med høj risiko for utilsigtede 'bivirkninger' (jf. fx de problematiseringer, som erfaringsopsamlingen i indsats 1.10 indikerer).

Disruption kan utvivlsomt være en trædesten eller et afsæt til en mere varig udvikling. Alle anbefalinger i denne rapport bygger på, at Covid-19 omstillingens processer kan være anledning til egentlig udvikling af digitale didaktikker i VIA. Fordringen vil være at flytte grundlaget for udviklingsprocessen fra utilsigtet forstyrrelse til tilsigtet pædagogisk og didaktisk udvikling (jf. anbefaling 1-4).

Pædagogisk udvikling er baseret på, at al undervisning er intentionelle aktiviteter, der altid omfatter tre didaktiske faser - planlægning, gennemførelse og efterbehandling. Hvor udvikling baseret på disruption går direkte til gennemførelsen, som det var tilfældet med Covid-19 omstillingen, er pædagogisk udvikling underlagt undervisningsens logik:

Undervisning skal planlægges og som oftest modnes i god tid, før undervisningen kan gennemføres, og det sker sædvanligvis med udgangspunkt i tidligere undervisning. Når undervisningen er gennemført, skal undervisningen efterbehandles med sigte på opfølgning og modning af planer for næste undervisning. Undervisningsudvikling er i den forstand en tidskrævende, spiralformet proces.

Det er med udgangspunkt i ovenstående, at projektgruppen anbefaler, at udviklingen af digitale didaktikker tager form over et langt sejt træk. Udviklingsperspektivet anbefales derfor at være flerårigt og indebære en række iterative processer (jf. anbefaling 1-4).

Anbefaling 6: Forskning og evaluering

Projektgruppen anbefaler,

- *At der etableres forskning i og evaluering af udviklingen af digitale didaktikker i VIA.*
- *At forskning og evaluering etableres gennem etablerede FoU-miljøer og programmer i VIA (fx Forskningscenter for uddannelseskvalitet, professionspolicy og praksis)*

Begrundelse for anbefalingen

Det vil være hensigtsmæssigt, at der udvikles viden om VIA's udvikling af digitale didaktikker. Men med henblik på at arbejdet med digitale didaktikker i VIA, som skitseret i anbefaling 1-5, kan koncentreres om pædagogisk og didaktisk udvikling i VIA's uddannelser, anbefaler projektgruppen at forsknings- og evalueringstiltag initieres og forankres i VIA's etablerede forskningscentre.

4 Matrix for uddannelsernes erfaringsopsamling på Covid-19 omstillingen i foråret 2020

<p>Digital teknologi</p> <p>De teknologiske forhold handler om at være optaget af digitale værktøjer og redskaber: Hardware og software, der kan mediere og understøtte uddannelsens kerneopgave.</p> <p>Den teknologiske optagethed er rettet mod forskellige spørgsmål i forbindelse med de didaktiske opgaver:</p> <ul style="list-style-type: none">– Hvilke digitale værktøjer og redskaber findes?– Hvilke digitale værktøjer og redskaber har vi til rådighed?– Hvad ved vi om forskellige digitale værktøjer og redskaber?– Hvilke digitale værktøjer og redskaber virker bedst til hvad?– Hvordan opnås kendskab til, viden om og færdigheder og kompetencer til at anvende digitale værktøjer og redskaber?– Hvordan kan kompetencer, færdigheder og viden om digitale værktøjer og redskaber videndeles og cirkuleres i uddannelsesarbejdet?	<p>Didaktik</p> <p>De didaktiske forhold handler at være optaget af praktisk anvendelig handlingsorientering i uddannelsernes kerneopgave: Analyse, planlægning og iscenesættelse af undervisning.</p> <p>Den didaktiske optagethed er rettet mod forskellige spørgsmål i forbindelse med undervisningsopgaven:</p> <ul style="list-style-type: none">– Hvem skal lære?– Hvad skal læres?– Af hvem skal der læres?– Hvornår skal der læres?– Med hvem skal der læres?– Hvor skal der læres?– Hvordan skal der læres?– Ved hjælp af hvad, skal der læres?– Hvorfor skal der læres?
<p>Etik</p> <p>De etiske forhold handler om at være optaget af de særlige etiske fordringer og udfordringer, der rejser sig med digitalt og virtuelt baseret uddannelsesarbejde: Etik i mødet mellem uddannelsens aktører.</p> <p>Den etiske optagethed er rettet mod forskellige spørgsmål om nærhed og distance i relationer i og omkring uddannelsernes kerneopgave:</p> <ul style="list-style-type: none">– Hvordan opretholdes professionelle fællesskaber om undervisning, studier og læring?– Hvordan undgås ufrivillig isolation i uddannelsesarbejdet?– Hvordan relaterer undervisere og studerende til hinanden i undervisning og vejledning?– Hvordan relaterer studerende i til hinanden – fx i studiegrupper?– Hvordan relaterer kolleger og ledelses til hinanden i uddannelsens tilrettelæggelse?– Hvordan forvaltes forholdet mellem private og offentlige rum?	<p>Rammer</p> <p>De rammemæssige forhold handler om at være optaget af forudsætninger, vilkår og betingelser: Grundlag og rammer for uddannelsesarbejdet.</p> <p>Den rammemæssige optagethed er rettet mod forskellige spørgsmål, der kan være rammesættende for uddannelsernes kerneopgave:</p> <ul style="list-style-type: none">– Hvilke ændrede rammer gør sig gældende, når uddannelsesarbejdet omlægges fra fysisk til virtuelt og digitalt baseret samarbejde?– Hvad betyder digital og virtuel omstilling for ledelsen af uddannelsesarbejdet?– Hvordan organiseres digitalt og virtuelt uddannelsesarbejde?– Hvilke fysiske rammer gør sig gældende for virtuelt og digitalt uddannelsesarbejde?– Hvad betinger de virtuelle og digitale rammer?– Hvad betyder tid og omfang, når uddannelsesarbejdet omlægges fra fysisk til virtuelt og digitalt baseret arbejde?

Digital teknologi

De teknologiske forhold omhandler optagethed af digitale værktøjer og redskaber: Hardware og software, der kan mediere og understøtte uddannelsens kerneopgave.

Opsummering

Det indsamlede materiale vidner om

- At det på meget kort tid (dage, uger) tilsyneladende lykkedes undervisere at implementere en lang række digitale teknologier. Nogle teknologier blev opdaget eller genoptaget, andre var nye.
- At mange undervisere tilsyneladende havde eller hurtigt kunne tilegne sig digitale kompetencer.
- At mange undervisere tilsyneladende fik øje for behov for kompetenceudvikling med henblik på anvendelse af en bredere vifte af digitale teknologier.
- At den omfattende anvendelse af digitale teknologier tilsyneladende åbnede for nye organiseringer af undervisningen (fx holdstørelse, samarbejde på tværs af fysisk lokation, inddragelse af eksterne parter etc.)
- At der for både for undervisere og studerende tilsyneladende var variation i adgangen til digitalt udstyr (fx internetadgang, webcam, mikrofon etc.).

Didaktik

De didaktiske forhold omhandler optagethed af praktisk anvendelig handlingsorientering i uddannelsens kerneopgave: Analyse, planlægning og iscenesættelse af undervisning.

Opsummering

Det indsamlede materiale vidner om

- At digital undervisning tilsyneladende er befordrende for nogle typer indhold, og udelukker andet (fx i form af hele fag eller moduler, i valget af materialer og læremidler, i praksisrelationer, handlings- og anvendelsesorientering, i valget af undervisningsmetoder og arbejdsformer)
- At interaktion i digital undervisning tilsyneladende er udfordrende, men også kan være berigende (fx i form udfordrende og problematisk kommunikation i forbindelse med formidling og dialog i undervisningen, øget feedback, uklar deltagelse, velfungerende vejledning)
- At undervisningens struktur og organisering tilsyneladende fordrer redesign og didaktisk gentænkning (fx didaktisk refleksion af forskelle mellem online og offline undervisning, didaktisk modellering af undervisningsmetoder, arbejdsformer, rytmer, variation, pauser, differentiering, organisering af de studerende)
- At studie- og læringsmiljøet i digital undervisning tilsyneladende forandres og udfordres (fx læreprocesser, studie- og arbejdsformer, relationer, trivsel/motivation, rådgivning)
- At der tilsyneladende er begrænset eller ingen viden om de studerende udbytte af digital undervisning (fx læring, eksamen)
- At digital undervisning tilsyneladende udfordrer underviserrollen (fx jf. ovenstående)
- At digital undervisning tilsyneladende indikerer behov for didaktisk kompetenceudvikling (fx jf. ovenstående).

Etik

De etiske forhold omhandler optagethed af de særlige etiske fordringer og udfordringer, der rejser sig med digitalt og virtuelt baseret uddannelsesarbejde: Etik i mødet mellem uddannelsens aktører.

Opsummering

Det indsamlede materiale vidner om

- At mulighed for deltagelse i undervisning med eller uden kamera tilsyneladende åbner for en række etiske dilemmaer (fx ensomhed, intimidering, at tale ud i tomhed).
- At sociale rum omkring undervisningen tilsyneladende bliver vigtigere at rammesætte. Underviserne får tilsyneladende et udvidet etisk ansvar for relationer før, under og efter (fx smalltalk ved tjek ind, pauser, mulighed for at hænge ud efter undervisning).
- At der tilsyneladende kan være tendens til polarisering af de studerende. Nogle studerende ser ud til at profitere af situationen, andre studerende bliver mere sårbare.
- At konflikter tilsyneladende er vanskeligere at håndtere i digitale rum (fx i studiegrupper).

Rammer

De rammemæssige forhold omhandler optagethed af forudsætninger, vilkår og betingelser: Grundlag og rammer for uddannelsesarbejdet.

Opsummering

Det indsamlede materiale vidner om

- At digitaliseret undervisning tilsyneladende er mere tidskrævende (fx tilrettelæggelse, planlægning, strukturering, re-design, kommunikation, fremmøde)
- At det tilsyneladende er vanskeligere at bevare og opbygge organisatorisk overblik (fx processer for og informationer om beslutning, tilrettelæggelse, forvaltning)
- At digitaliseret undervisning tilsyneladende ændrer på arbejdsmiljøet (fx at undervisere bliver primærkontakt til alt, fysisk arbejdsmiljø, arbejdsliv og familieliv flyder sammen)
- At virtuelle platforme tilsyneladende gør dele af uddannelsesarbejdet smidigt (fx ophævelse af geografi og overflødiggørelse af transport i forbindelse med møde, vejledning, inddragelse af eksterne parter)

5 Data om uddannelsernes Covid-19 erfaringer

Matrix-fremstillingen ovenfor er baseret på data i form af tilbagemeldinger fra 31 uddannelsessteder, Studenterrådet, og Studentervæksthuset. I alt er der indsamlet 66 forskellige materialer.

Materialerne er i form og indhold særdeles varierede og fremstår samlet set som en broget vifte af initiativer, optagetheder og udfordringer foranlediget af Covid-19 omstillingen. Materialerne består af alt fra mails, mødenoter, præsentationer, fotos, undervisningsplaner og –materialer til mere eller mindre systematiske undersøgelser og evalueringer.

De data, som findes i materialerne er i denne fremstilling indholdsmæssigt kategoriseret og sorteret i en bestræbelse på at recirkulere uddannelsernes tilbagemeldinger så rå og ubehandlede som muligt. Fremstillingen er således ikke udtryk for en systematisk analyse af materialet.

6 Formidling

Den fremlagte matrix er formidlet på [VIAs underviserkonference "Fremtidens uddannelser"](#) den 11. november 2020. På konferencen blev fremlæggelsen suppleret med et spor med præsentationer/oplæg af eksempler fra udvalgte uddannelser.

7 Referencer

Brodersen, P., Laursen, P. F., Agergaard, K., & Gissel, S. T. (2020). *God og effektiv undervisning*. København: Hans Reitzels Forlag.

Danmarks Evalueringsinstitut. (2020). *Digitale teknologier i undervisningen på ungdomsuddannelserne*. København: Danmarks evalueringsinstitut. Hentet fra https://www.eva.dk/sites/eva/files/2020-09/8394%20EVA%20A4_Digitale%20teknologier_UU_4WEB.pdf

Hiim, H., & Hippe, E. (2007). *Læring gennem oplevelse, forståelse og handling*. København: Gyldendal.

Iskov, T., Larsen, V., Frederiksen, L. L., Henriksen, J., Nielsen, O., & Basballe, D. A. (2020). *Undervisningsformater i videregående uddannelse*. Aarhus: VIA University College.

Jank, W., & Meyer, H. (2012). *Didaktiske modeller; Grundbog i didaktik*. København: Gyldendal.

Lund, J. H., Hansen, S. J., & Madsen, P. H. (2016). Implementeringsfaglighed - et nyt aspekt i lærerprofessionens faglighed? I L. L. Frederiksen, & K. M. Hedegaard (Red.), *Veje til professionel udvikling - i læreruddannelse og lærerarbejde* (s. 141-155). Aarhus: Klim.

Meyer, H. (2016). *Udvikling af undervisning*. Frederikshavn: Dafolo.

Misfeldt, M., Jensen, L. X., Hvillum, N. P., Harboe, T., Lindvig, K., Ejrnæs, M., . . . Larsen, L. N. (2020). *Evaluering af online nødundervisning forår 2020*. København: Københavns Universitet. Hentet fra https://static-curis.ku.dk/portal/files/250964486/Opsamlende_rapport.pdf

Møller, E. R., Nissen, A., Hoberg, L. K., Jensen, T. W., & Buus, L. (2020). *VIA-studerendes digitale læringsmiljø*. Aarhus: VIA University College.

Rambøll. (2020). *Undersøgelse af online undervisning og eksamen forår 2020*. Aarhus: Aarhus Universitet. Hentet fra https://newsroom.au.dk/fileadmin/Artikler/AU_Kommunikation-Medier/Kommunikation/Undersoegelse_af_online_undervisning_og_eksamen_foraar_2020_191020.pdf

Valkenburg, W. v., Dijkstra, W. P., Arcos, B. d., Goeman, K., Rompaey, V. v., & Poelmans, S. (2020). *European Maturity Model for Blended Education*. Belgium: EMBED; European Union. Hentet fra <https://embed.eadtu.eu/>